

Zpráva ze zahraniční služební cesty

Místo: Sarajevo/Bosna

Termín: 28. – 30. 5. 2014

Účel cesty:

1. Vyjádření k postupu záchranných prací v Archivu Bosny a Hercegoviny v Sarajevu
2. Návštěva Historického archivu Sarajevo a restaurátorského pracoviště v Gazi Husrev-begově medrese

Účastník služební cesty: Benjamin Bartl, Dušan Nováček

Zprávu předkládá: Dušan Nováček, Benjamin Bartl

Datum vyhotovení: 12. 6. 2014

Ke schválení: PhDr. Eva Drašarová, CSc., ředitelka národního archivu
podepsáno elektronicky

Část všeobecná:

Služební cesta byla realizována díky spolupráci České rozvojové agentury, Národního archivu a Odboru archivní správy a spisové služby Ministerstva vnitra.

Byla zahájena dne 28. 5. 2014 v 9:30 odletem z pražského letiště do Bělehradu. K cestě z Bělehradu do Sarajeva byl využit navazující letecký spoj, který v Sarajevu přistál ve 14:50. Ubytování bylo rezervováno v historickém centru Sarajeva v hotelu Europe.

Cesta byla ukončena dne 30. 5. 2014 v 16:35 odletem ze Sarajeva, přestupem v Lublani a následném přistání v 19:20 na pražském letišti. Během cesty se nevyskytly žádné problémy.

Část speciální:

Cílem cesty bylo zjištění současné situace po požáru, ke kterému došlo 7. 2. 2014 v Archivu Bosny a Hercegoviny v Sarajevu, a následné vyjádření k postupu záchranných prací.

Podle aktuálních informací bylo poškozeno přibližně 300 bm archiválií, tedy asi 3000 kartonů. Část z nich byla zcela zničena, mnoho dalších bylo poškozeno ohněm a znečištěno sazemí. Po čtyřech měsících zůstává stále velké množství dokumentů ve vlhkém stavu v důsledku zásahu hasičského záchranného sboru (Obr. 1).

Na základě doporučení doc. M. Ďuroviče, který archiv navštívil krátce po požáru, byly archiválie vyneseny z vyhořelých depozitářů a jsou postupně sušeny volně na vzduchu (Obr. 2). Sušení vlhkých archiválií probíhá jednak spontánně, jednak je urychlováno větráním prostor a prouděním vzduchu zajišťovaným ventilátory. Ohořelé části dokumentů jsou odšťihávány nůžkami a likvidovány (Obr. 3).

Z důvodu nedostatku prostor je však řada z nich uložena dočasně mimo depozitární prostory, například na chodbách nebo v dalších místnostech, které byly pro tento účel vyhrazeny. Suché a zčásti očištěné dokumenty jsou ukládány do nových lepenkových krabic. Ty jsou potom ukládány na volných místech depozitářů nebo ponechávány v prostorech, kde probíhá sušení. Pracovníci mají k dispozici základní ochranné pomůcky jako respirátory a plastové rukavice.

Stav suterénních prostor, které jsou využívány jako depozitáře, je bohužel neutěšený. Materiál je dosud vlhký a mnoho archiválií je silně napadeno plísněmi (Obr. 4), relativní vlhkost vzduchu dosahuje 70 %. Je ovšem třeba poznamenat, že stav depozitářů byl nevyhovující již před požárem, a to především kvůli vzlínající spodní vodě. Zde bylo doporučeno provést co nejrychleji taková opatření, která povedou k zajištění vhodných klimatických podmínek. Uložené archiválie je rovněž nutné dezinfikovat, optimálním řešením je ošetření prostor i dokumentů provedené specializovanou firmou, například za použití aerosolu roztoku kvartérních amoniových solí ve směsi vody a ethanolu. Postříkání tímto roztokem je možné použít také pro individuální dezinfekci zasažených dokumentů.

Součástí programu byla účast na jednání o možné pomoci a spolupráci a pohovor s adeptkami školícího kurzu, který je součástí předběžně plánované pomoci Archivu Bosny a Hercegoviny. Obě pracovnice jsou dobře motivovány, komunikace v anglickém jazyce probíhala bez obtíží, nicméně postrádají jakékoli vzdělání v oblasti konzervace a restaurování archiválií, což bude nutné při přípravě kurzu vzít v úvahu.

Obr. 1 Archiválie Archivu Bosny a Hercegoviny poškozené požárem. Uložení vlhkých kartonů na chodbě archivu (nahore a vpravo dole), zničené dokumenty na podlaze vyhořelého depozitáře (vlevo dole)

Obr. 2 Sušení archiválií na vzduchu ve větraných místnostech s využitím ventilátorů

Obr. 3 Odstraňování ohořelých částí archiválií v rámci jejich čištění (vlevo) a volné sušení dokumentů vyjmutých z krabic (vpravo).

Obr. 4 Vlhké stěny suterénních depozitářů (nahore) a plísni poškozené knihy tamtéž (dole)

Návštěva dalších institucí

Možnosti spolupráce a pomoci Archivu Bosny a Hercegoviny byly projednány také s ředitelem Historického archivu Sarajevo, který je, stejně jako Archiv Bosny a Hercegoviny, členem Sdružení archivů BaH (Arhivističko udruženje BiH). Vzhledem k tomu, že archiv nemá vlastní restaurátorské pracoviště a rekonstrukce jeho prostor právě probíhá, jsou možnosti jeho pomoci omezené.

Navštíveno bylo také restaurátorské pracoviště Gazi Husrev-begovy medresy (škola vyššího typu založená při mešitě). Přestože je dobře vybaveno, jeho kapacity a zaměření neumožňuje poskytnutí významné pomoci při restaurování požárem poškozených dokumentů.

O průběhu všech jednání byl na místě informován rovněž český velvyslanec Tomáš Szunyog.

Závěr:

Zaměstnanci Národního archivu Benjamin Bartl a Dušan Nováček zhodnotili stav současné situace po požáru v Archivu Bosny a Hercegoviny v Sarajevu a písemně se vyjádřili k postupu záchranných prací. Toto vyjádření poslouží jako jeden z podkladů pro plánování další spolupráce Národního archivu zastoupeného doc. M. Ďurovičem, Odboru archivní správy a spisové služby Ministerstva vnitra, České rozvojové agentury a Archivu Bosny a Hercegoviny v Sarajevu při odstraňování následku požáru.